

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ในปัจจุบันสภาพทั่วไปและปัญหาทางด้านจิตใจของเด็กวัยรุ่นมีความรุนแรง และซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งอาจจะมาจากสาเหตุต่าง ๆ หลายประการ เช่น การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ การคบเพื่อน สภาพทัศนคติทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพแวดล้อมในครอบครัว สังคม โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา การเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาและหลักสูตรเหล่านี้เป็นต้น ทำให้เด็กวัยรุ่นต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงมากขึ้น เด็กวัยรุ่นมักมีพฤติกรรมที่แสดงออกแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นพบว่าการก่อเหตุทะเลาะวิวาทกับนักเรียนด้วยกันเอง การยกพวกตีกัน การรวมกลุ่มเดินขบวนเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ อันมิชอบหรือมีการมั่วสุมกันกระทำในสิ่งที่ไม่ควร เช่น เสพยาเสพติด หรือมีเรื่องชู้สาวนั้น มักพบเป็นประจำในเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชีรวัดน์ นิจนตร 2526 : 5) หรือในระดับอาชีวศึกษา และจะเห็นได้ว่านักเรียนจำนวนไม่น้อยในสถานศึกษาต่าง ๆ มีลักษณะบกพร่องทางสุขภาพจิตในรูปแบบต่าง ๆ กันไป ซึ่งจะมีลักษณะเกี่ยวเนื่องมาจากปัญหาโดยทั่วไปที่แวดล้อมรอบตัวเด็ก ลักษณะผิดปกติที่พบบ่อย ๆ ได้แก่ ความผิดปกติทางด้านความประพฤติ มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัย (สุชา จันทรเอม และ สุรางค์ จันทรเอม 2521 : 19) นอกจากนี้ยังพบว่าในด้านความวิตกกังวลโดยทั่วไปนั้น นักเรียนหญิงมีความวิตกกังวลด้านสังคมมากกว่านักเรียนชาย (สมัญญา เสียงใส 2524 : 276) ซึ่งลักษณะบกพร่องทางสุขภาพจิตจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากย่างเข้าสู่วัยรุ่น แต่ถาสสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้สำเร็จและเหมาะสม ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างราบรื่น (Kolb 1968 : 120) ซึ่งหมายถึงบุคคลนั้นสามารถแก้ปัญหาได้โดยปราศจากความขัดแย้งและความคับข้องใจ และมีความวิตกกังวลน้อย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้สำรวจผู้วัยรุ่นที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต จำนวน 7,110 คน ปรากฏว่าเป็นเยาวชนชนกลุ่มอายุ 15 - 24 ปีถึง 1,667

น หรือร้อยละ 23.73 หรือประมาณ 1 ใน 4 ของผู้ป่วยด้านนี้ นอกจากนี้เยาวชนชายก็ยังเป็นโรคจิตโรคประสาทมากกว่าเยาวชนหญิงถึง 2 เท่า และเยาวชนในภาคกลางมีปัญหาด้านสุขภาพจิตมากกว่าภาคอื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ 2524 : 20) เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาการปรับตัวและสุขภาพจิตจะมีปัญหาอื่น ๆ ติดตามมาอีกมากมาย เช่น ความยุ่งยากในการศึกษาเล่าเรียนและการประกอบอาชีพ เยาวชนที่มีปัญหาสุขภาพจิตควบคู่ไปกับการมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม มักจะส่งผลให้มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดต่าง ๆ ตามมา เช่น ตีขยาเสพติด เป็นโสเภณี หรือยักยอกทรัพย์สินได้ง่าย และถ้าหากประสบปัญหาต่าง ๆ ในขั้นรุนแรง โดยไม่สามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้ อาจเป็นเหตุสืบเนื่องให้เกิดการกระทำรุนแรง โดยอาจจะคิดฆ่าตัวตายได้ จากการศึกษาของสุชาติ พลภักย์ และ ผกาพันธุ์ วุฒิกฤษณ์ พบว่าผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จเป็นชายมากกว่าหญิงในอัตราส่วน 1.8 ต่อ 1 คน โดยมีอายุอยู่ระหว่าง 15 - 24 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 39.4 (สุชาติ พลภักย์ และ ผกาพันธุ์ วุฒิกฤษณ์ 2527 : 167) เด็กและเยาวชนที่ฆ่าตัวตายเหล่านี้ อาจมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการปรับตัว เข้ากับสังคมไม่ได้ หรือปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นไม่ได้ (อรพรรณ เมษสุภะ 2526 : 186) ดังนั้นการเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนมีความมั่นใจในตนเอง สามารถปรับตัวได้อย่างถูกต้องและมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง รวมทั้งช่วยตนเองได้ทางเศรษฐกิจและการมีคุณธรรมประจำตัวย่อมจะช่วยให้เยาวชนต้องดำเนินชีวิตผิดพลาดได้

เด็กและเยาวชนที่มีสุขภาพจิตที่ไม่สมบูรณ์นั้น เกิดจากองค์ประกอบสำคัญหลายประการ องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือ สถาบันครอบครัว ซึ่งแพทย์หญิงสุภา มาลากุล ณ อรุณยา ใต้ให้ความเห็นว่า สภาพความเป็นไปในครอบครัวและประสบการณ์ที่ได้รับจากสังคมมีผลต่อสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก ครอบครัวที่มีลักษณะแตกแยก ขาดความรักและความอบอุ่นจากพ่อแม่ ทำให้เด็กวางตัวไม่ถูก เป็นสาเหตุให้สุขภาพจิตเสื่อง่ายที่สุด (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ 2524 : 66 - 67) ครอบครัวจึงเป็นสังคมแรกที่เด็กได้ฝึกฝนการเรียนรู้เพื่อเป็นประสบการณ์ในวัยที่เจริญเติบโต จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการเจริญเติบโตเป็นพลเมืองดีและมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ย่อมเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องเหมาะสม และบิดามารดาต้องมีสุขภาพจิตดีพร้อมที่จะถ่ายทอดความรักความอบอุ่นและแบบฉบับอันดีงามให้แก่บุตร โดยให้สอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ๆ (ประสิทธิ์ หะรินสุต และ คณะ 2523 : 13 - 14) จากการวิจัยพบว่า บิดาหรือมารดาในครอบครัว ถ้าคนใดคนหนึ่งเป็นโรคจิตก็จะทำให้บุตรเป็นโรคจิตได้ (Cantwell and Baker 1984 : 503-507) เนื่องมาจากอารมณ์และการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีผลต่อการพัฒนาทางด้าน

จิตใจของเด็ก ถ้าหากบิดามารดามีสภาพจิตที่ผิดปกติย่อมทำให้การเลี้ยงดูไม่เหมาะสมและถูกต้องได้

* การปรับตัว เพื่อพบกับสิ่งแวดล้อมใหม่ โดยเฉพาะสถานที่ศึกษา เพื่อนใหม่หรือลักษณะการศึกษาที่ต้องเปลี่ยนแปลงก็เป็นองค์ประกอบประการหนึ่ง ที่มีผลต่อสุขภาพจิตของนักเรียนนักศึกษา ทำให้ต้องปรับตัวอย่างมาก หากไม่สามารถปรับตัวได้จะทำให้เกิดความวิตกกังวลและความเครียดสูงขึ้น ผลรายงานการศึกษาของ คูห์น และ คูห์น (Kuehn and Kuehn) ได้รวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในสหรัฐอเมริกาที่มาปรึกษากับศูนย์แนะแนวและบริการด้านสุขภาพจิตของมหาวิทยาลัย แสดงว่าเป็นนักศึกษปีที่ 1 ถึงร้อยละ 30 ในร้อยละ 30 นี้ นักศึกษามาด้วยเรื่องส่วนตัวหรือปัญหาด้านจิตใจ ถึงร้อยละ 90 มีเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น ที่มาด้วยปัญหาการเงิน (Kuehn and Kuehn 1978 : 1207 - 1209) นักศึกษาเหล่านี้มักมาด้วยอารมณ์เศร้า ซึ่งอารมณ์เศร้าที่พบในหมู่นักศึกษามักเป็นแบบปฏิกิริยาปรับตัว หรือจากการมีปัญหาชีวิตเกิดขึ้น เช่น มีความผิดหวังหรือสูญเสียอย่างรุนแรง มีข้อขัดข้องใจในชีวิต อนึ่งการให้การวินิจฉัยจิตเวชในกลุ่มนักศึกษานั้น จิตแพทย์ต้องระมัดระวังอย่างมาก เพราะเกรงจะเป็นจุดค้างพรอยในประวัติการเข้าสมัครงานในอนาคต (Mendelson 1978 : 23 - 24) ซึ่งตรงกับการศึกษาของ ทวงใจ กสานติกุล พบว่าการใช้บริการศูนย์สุขภาพจิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยแวนเคอริลท์ในระยะเวลา 2 ปี มีนักศึกษามารับบริการ 218 คน ส่วนใหญ่มารับบริการนำด้วยอารมณ์เศร้า อันเกิดจากปฏิกิริยาการปรับตัว (ทวงใจ กสานติกุล 1984 : 29) ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า นักศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิต และต้องการความช่วยเหลือหรือแนะนำ และการบำบัดรักษา โดยที่การให้บริการด้านนี้ยังถูกละเลยและขาดแคลนอยู่มาก หรือในบางสถานศึกษาอาจจะจัดบริการแก่นักเรียนนักศึกษา แต่ก็ไม่อยู่ในลักษณะที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพสูงเท่าที่ควรจะเป็น

การที่วัยรุ่นมีสภาวะที่เสี่ยงต่อปัญหาทางสุขภาพจิตสูงนั้น อาจเนื่องมาจากปัญหาการปรับตัวต่าง ๆ มากมาย หากสามารถหลีกเลี่ยงและพยายามแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง หรือมีผู้ชี้แนะที่ถูกต้อง ก็อาจสามารถพ้นสภาวะวัยวิกฤตนี้ไปได้ ความสำเร็จของปัญหาดังกล่าว คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนชนแห่งชาติจึงได้กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาระยะยาว เพื่อให้เยาวชนมีการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และเพื่อเป็นการส่งเสริมเยาวชนให้พัฒนาไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมกับค้นหาส่วนหนึ่งเพื่อมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2529) (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ 2527 : 1) แผนงานสุขภาพจิต ตามแผนพัฒนาการสาธารณสุข ฉบับที่ 5 (2525-2529) ใ้วางแผนหลักการดำเนินงานสุขภาพจิตระยะยาวไว้ดังนี้

1. เน้นเรื่องการป้องกัน ส่งเสริมสุขภาพจิต
2. เร่งรัดการผสมผสานงานสุขภาพจิตให้ถึงการสาธารณสุขมูลฐาน
3. มุ่งเสริมสร้างคุณภาพของเด็กเยาวชน
4. ปรับปรุงหน่วยงานสุขภาพจิตทั้งปริมาณและคุณภาพ
5. เพิ่มปริมาณพัฒนาคุณภาพของผู้นวมงานสุขภาพจิต
6. ส่งเสริมการศึกษาวิจัย
7. เพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการของการดำเนินงานสุขภาพจิต

นักศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เป็นกลุ่มเยาวชนซึ่งอยู่ในกลุ่มวัยรุ่นกลุ่มอายุ 15 - 25 ปี จึงมีสภาวะที่เสี่ยงต่อปัญหาทางสุขภาพจิตมากเช่นกัน จากการศึกษาถึงสาเหตุนักเรียนก่อเหตุทะเลาะวิวาทมาแล้วไม่เกิน 10 ครั้ง ร้อยละ 45.63 และร้องลงมาไม่สามารถนับหรือจำจำนวนครั้งใดร้อยละ 39.93 ซึ่งในจำนวนนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา 145 คน พบในกรณีแรกร้อยละ 50 และในกรณีหลังร้อยละ 32.22 ซึ่งนับว่านักศึกษาที่ก่อการทะเลาะวิวาทเป็นจำนวนบ่อยครั้ง และทางด้านการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า บิดามารดาของตัวเองชอบดื่มสุรา หรือเล่นการพนันเป็นอันค้ำหนึ่ง และร้องลงมาคือ มักทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ (กองสำรวจตัวนักเรียน กรมพลศึกษา มพพ. : 35-39) และจากสภาพทั่วไปมักพบเห็นนักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและสถานศึกษา เที่ยวเรร่อนในสถานที่สาธารณะในเวลาเรียน ประพฤติตนโน้มเอียงไปในทางคานชูสาวหรือแม่แตการกระทำที่แสดงลักษณะอาชญากรรม เช่น ลักขโมย เล่นการพนัน และทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนนักศึกษาที่ประกอบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเหล่านี้จะต้องมีแรงผลักดันและประสบกับปัญหาต่าง ๆ โดยไม่สามารถที่แก้ไขได้ จึงแสดงออกในลักษณะที่เป็นผลเสียต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ในบางครั้งนักเรียนนักศึกษาไม่คาดคิดมาก่อนว่าผลที่จะเกิดตามมาจากการกระทำของตนเองนั้นจะเป็นอย่างไร

ปัญหาการปรับตัว ของนักเรียนนักศึกษา จึงเป็น เรื่องสำคัญที่ควรให้ความสนใจและความห่วงใยเป็นอย่างมาก เพราะอาจจะทำให้เกิดความบกพร่องทางสุขภาพจิตตามมาได้ อีกทั้งปัญหาสุขภาพจิตยังมีผลกระทบต่อการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนนักศึกษาโดยตรง ตลอดจนการดำเนินชีวิตต่อไปในวัยผู้ใหญ่ การอยู่ในสังคมอย่างคนมีคุณภาพ ลักษณะของบุคคลที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น จะต้องถึงพร้อมด้วยการมีสุขภาพกายที่แข็งแรง และมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์จึงจะทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์และแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างสุขุมรอบคอบ นักเรียนนักศึกษาเป็นเยาวชนคนที่เต็มไปด้วยพลัง ทั้งทางกาย การเรียนรู้ ความคิดและเป็นทรัพยากรที่สำคัญอันมีค่ามากที่สุดส่วนหนึ่งของประเทศ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อที่จะได้เป็นกำลังที่เข้มแข็งและมีคุณภาพในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

ทวยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ตัดสินใจทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการปรับตัว และปัญหาสุขภาพจิตของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา อีกทั้งยังไม่มีผู้ใดสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาดังกล่าวมาก่อน ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนงานพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติได้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการปรับตัว และภาวะสุขภาพจิตของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการปรับตัวกับภาวะสุขภาพจิต ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

สมมติฐานในการวิจัย

1. สุขภาพจิตของนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงไม่แตกต่างกัน
2. นักศึกษาที่เลือกเรียนสาขาวิชาชีพแตกต่างกัน มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างกัน
3. ปัญหาการปรับตัวกับสุขภาพจิตของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา มีความสัมพันธ์กัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการปรับตัวกับสุขภาพจิตของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา โดยแนวทางของการศึกษารอบคลุมถึงปัญหาการปรับตัวของนักศึกษา 11 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพและพัฒนาการทางร่างกาย ปัญหาด้านการเงินและที่อยู่อาศัย ปัญหาด้านกิจกรรมทางสังคมและนันทนาการ ปัญหาด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ปัญหาด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว ปัญหาการปรับตัวทางเพศ ปัญหาด้านบ้านและครอบครัว ปัญหาด้านศีลธรรมจรรยาและศาสนา ปัญหาการปรับตัวทางการเรียน ปัญหาด้านอนาคต ปัญหาด้านหลักสูตรและการสอน และแบบตรวจสอบสุขภาพจิต เอส ซี แอล - 90 (SCL 90) ประกอบด้วย กลุ่มอาการผิดปกติทางจิต 9 ด้าน คือ ความรู้สึกผิดปกติทางร่างกาย วิตกกังวล ความรู้สึกที่ไม่ชอบติดต่อกับคนอื่น อาการซึมเศร้า วิตกกังวล ก้าวร้าวและทำลาย หวาดระแวง กลัวโดยไม่มีเหตุผล โรคจิต

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวិทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปี 1, 2 และ 3 ซึ่งเรียนในปีการศึกษา 2529 จำนวน 450 คน แยกเป็นนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม 180 คน นักศึกษาพาณิชยกรรม 90 คน นักศึกษาเกษตรกรรม 90 คน และนักศึกษาคหกรรม 90 คน

3. ตัวแปรที่จะศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 เพศ

3.1.2 สาขาวิชาชีพ

3.2 ตัวแปรตาม

3.2.1 ปัญหาการปรับตัว

3.2.2 ปัญหาสุขภาพจิต

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ตัวอย่างประชากรทุกคนทำแบบสอบถามด้วยตนเองโดยไม่มี การปรึกษา กัน แบบสำรวจทุกชุดที่ใ้ใช้เป็นแบบสำรวจที่สามารถวัดสุขภาพจิตและปัญหาการปรับตัว ของนักศึกษาได้
2. นักศึกษาที่ใ้เป็นกลุ่มตัวอย่างจะต้องเป็นนักศึกษาในปีการศึกษา 2529 ภาคแรก

คำจำกัดความที่ใ้ในการวิจัย

1. สุขภาพจิต หมายถึง สภาพชีวิตที่เป็นสุข ผู้ใ้มีสุขภาพจิตดีไม่เพียงปราศจากโรคจิตโรครุประสาท เท่านั้น แต่ยังสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี มีสัมพันธ์ภาพอันดีกับบุคคลอื่น ๆ มีชีวิตอยู่ได้อย่างสมดุล สะดวกสบาย สามารถตอบสนองความต้องการของคนในโลกที่เปลี่ยนแปลงได้ โดยไม่มีข้อขัดแย้งภายในจิตใจตนเอง ในการประเมิน สุขภาพจิตของนักศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ใ้แบบตรวจสอบสุขภาพจิต เอสซีแอล - 90 (SCL - 90) เป็นแบบสอบถาม
2. ปัญหาการปรับตัว หมายถึง ปัญหาที่นักศึกษาประสบและรับรู้ในระดับจิตสำนึก ได้จากการรายงานตนเองของนักศึกษาจากแบบสำรวจปัญหา ซึ่งประกอบด้วยรายการปัญหา 11 ด้าน ดังนี้คือ ปัญหาด้านสุขภาพและพัฒนาการทางร่างกาย ด้านการเงินและที่อยู่อาศัย ด้านกิจกรรมทางสังคมและนันทนาการ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว ด้านการปรับตัวทางเพศ ด้านบ้านและครอบครัว ด้านศีลธรรมจรรยาและศาสนา ด้านการปรับตัวทางการเรียน ด้านอนาคตเกี่ยวกับอาชีพและการศึกษา และด้านหลักสูตรและการสอน
3. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา หมายถึง นักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2524 ในสาขาวิชาช่างอุตสาหกรรม คหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม ที่เปิดสอนในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
4. วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา หมายถึง สถาบันการศึกษาและวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตครูอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี ใ้การศึกษาทางด้านวิชาชีพทั้งระดับประกาศนียบัตรระดับปริญญา และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัยส่งเสริมการศึกษาทางด้านวิชาชีพและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม